Prieš grįžtant į mokyklą – patikra dėl utėlių

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro (ULAC) medikai informuoja, kad artėjant naujiems mokslo metams specialistai jau sulaukia sunerimusių tėvų skambučių, dėl vaikų užsikrėtimo utėlėmis atvejų. Po atostogų tėvams reikėtų atkreipti dėmesį, ar jų vaikai neužsikrėtė pedikulioze (utėlėmis).

Kaip man žinoti ar glindos (utėlių kiaušiniai) yra gyvos?

Glindos, esančios per 1 cm nuo skalpo yra šviežiai sudėtos. Glindos, kurios aptinkamos toliau ant plauko yra jau išperėtos arba žuvusios.

Kas yra utėlė?

Galvinės utėlės yra maži 0,5-6,5 mm ilgio vabzdžiai be sparnų. Galvinės utėlės turi nagus, kuriais kabinasi į plaukus ir ten praleidžia visą savo gyvenimo ciklą, mitybai čiulpia žmogaus kraują.

Kas yra glinda?

Glindos yra utėlių kiaušiniai. Patelė priklijuoja juos prie plauko labai arti skalpo. Patelė per tris-keturias savaites gali sudėti 50-150 kiaušinių.

Kiek kartų aš turiu gydyti užkrėstą vaiką?

Kadangi glindos išsirita per savaitę, svarbu patikrinti plaukus bent kartą per septynias dienas po gydymo. Jei randama utėlių, būtina gydymą tęsti. Tikrindami plaukus kartą per savaitę, galite anksti aptikti utėlių ir taip apriboti jų plitimą.

Ar galima galvinėmis utėlėmis užsikrėsti nuo naminių gyvūnų?

Ne. Jos yra žmogaus parazitas ir maitinasi žmogaus krauju.

Kur randama galvinių utėlių?

Galvinių utėlių retai randama išorinėje aplinkoje, paprastai jų randama galvos plaukuose. Jos dažniausiai aptinkamos plaukuose aplink ausis ir pakaušio srityje. Galvinės utėlės negali gyventi ilgiau nei 48 valandas be pasimaitinimo krauju. Todėl išorinėje aplinkoje jos ilgai neišgyvena.

Kaip ilgai iškritusi iš plaukų utėlė gali išgyventi aplinkoje?

Suaugusi galvinė utėlė negali išgyventi ilgiau kaip 24 valandas.

Koks yra galvinės utėlės gyvenimo ciklas?

Galvinės utėlės kiaušiniai per 7-9 dienas išsirita į pirmąją nimfos stadiją, kuri atrodo kaip miniatiūrinė suaugėlė. Po išsiritimo nimfa tuoj pat pradurdama galvos odą, maitinasi krauju, o vėliau tai daro kas 3-6 valandas. Maždaug per devynias dienas utėlė vystosi dar į dvi nimfos stadijas ir tampa suaugusia. Suaugusi visą savo gyvenimą praleidžia galvos plaukuose.

Ar galima utėlėmis užsikrėsti nuo pagalvės ir baldų?

Paprastai galvinės utėlės nepersikelia ant negyvų objektų, nes jos linkusios pasilikti ten, kur yra patenkinami jų išgyvenimo poreikiai (šiuo atveju, šiluma, maistas). Jei utėlė buvo palikta ant pagalvės ar baldo, ji paprastai ropoja atgal į galvos plaukus, į aplinką, kurioje ji turi viską, ko jai reikia išgyventi.

Kaip žmonės užsikrečia galvinėmis utėlėmis?

Galvinės utėlės gali išplisti artimo (galva į galvą) kontakto su užsikrėtusiu asmeniu metu, dalijantis asmeniniais daiktais, pavyzdžiui, kepurėmis, kaspinais, paltais arba laikant juos šalia. Namuose galima užsikrėsti nuo šeimos nario dalijantis šukomis, šepečiais, rankšluosčiais, minkštais žaislais, pagalvėmis.

Ar galvinė utėlė platina ligas?

Ne, nėra žinoma, kad galvos utėlės perduotų ligas. Tačiau gali sukelti infekciją, jei oda yra pažeista dėl nuolatinio kasymo.

Kokie yra užsikrėtimo galvinėmis utėlėmis simptomai?

Dažniausias simptomas yra niežėjimas. Jį sukelia alerginė reakcija į įkandimus. Kiti simptomai: kutenimo ar kažkokio judėjimo plaukuose jausmas, dirginimas ir nusikasymo žymės.

Ar galvinės utėlės randamos tik nešvariuose plaukuose?

Galvinių utėlių randama tiek nešvariuose, tiek švariuose plaukuose.

Kaip nustatyti, kad žmogus užsikrėtęs utėlėmis – serga pedikulioze?

Vienintelis būdas patvirtinti užkrėtimą utėlėmis – surasti plaukuose glindų ar suaugusių utėlių. Suaugusios utėlės juda greitai, todėl sunku jas pamatyti. Glindos pritvirtintos prie plauko, arti jo šaknies, rodo užsikrėtimą utėlėmis.

Kaip gydoma pedikuliozė?

Pedikuliocidų – utėles naikinančių priemonių yra šampūnų, losjonų, kremų ar skysčių pavidalu. Juos naudojant būtina laikytis visų nurodymų, esančių produkto etiketėje. Dažnai pasitaiko, kad nesilaikoma produkto naudojimo rekomendacijų, todėl gydymas būna neefektyvus.

Kaip užsikrečiama galvinėmis utėlėmis?

Galvinėmis utėlėmis galima užsikrėsti artimo galva į galvą kontakto su užsikrėtusiu asmeniu metu, pvz., draugiškas apkabinimas ar žaidimai.

Ar pedikuliocidai sunaikina glindas?

Nė vienas produktas negarantuoja, kad sunaikins visas glindas. Labai svarbu, kad galvos plaukai būtų tikrinami kas 2-3 dienas po gydymo. Dauguma galvos utėlių naikinimo produktų nenužudo visų kiaušinių, todėl rekomenduojamas pakartotinis gydymas po 7-10 dienų nuo pirmojo gydymo, siekiant sunaikinti naujai iš kiaušinių išsiritusias utėles.

Ar turėčiau kam nors pranešti, kad esu užsikrėtęs galvinėmis utėlėmis?

Užsikrėtus galvinėmis utėlėmis nereikia to slėpti ar gėdytis. Jos yra labai paplitusios ir dauguma žmonių bent kartą gyvenime užsikrečia. Svarbu apie tai informuoti mokyklos, vaikų centro ar darželio, kurį jūsų vaikas lanko, sveikatos priežiūros specialistus. Tai leis jiems patikrinti visus glaudžius kontaktus ir organizuoti gydymą, jei tai būtina. Tai taip pat gali užkirsti kelią pakartotiniems užsikrėtimams.

Ar būtina pašalinti visas glindas?

Nėra būtina pašalinti visų glindų panaudojus galvinių utėlių naikinimo produktus pagal gamintojo rekomendacijas, nes užsikrėsti galima tik gyvomis utėlėmis. Glindas pašalinti reikėtų dėl estetikos ir siekiant išvengti diagnozės painiavos, kai bus atliekama pakartotinė patikra dėl utėlių.

Ar sunku pašalinti visas glindas?

Plaukai turėtų būti padalinti į smulkias sruogas, paeiliui kiekvieną iššukuojant arba išrenkant rankomis. Tai bus lengviau padaryti plaukus suvilgius actu, nes glindos lengviau atsiklijuos nuo plauko. Dažnai registruojamas utėlių atsparumas pedikuliocidams, todėl itin svarbu pašalinti glindas, esančias arti skalpo.

Ar švara apsaugo nuo užsikrėtimo utėlėmis?

Nuo užsikrėtimo neapsaugo asmeninė ar namų ūkio švara, šampūno naudojimas ar plaukų ilgis. Užsikrėsti utėlėmis gali visi.

Ar efektyvios liaudiškos priemonės?

Mažai įrodymų, kad šie metodai (alyvuogių aliejus, majonezas, arbatmedžio aliejus, vazelinas ar plaukų džiovintuvas) yra veiksmingi naikinant utėles ar glindas. Niekada nenaudokite tokių medžiagų, kaip žibalas ar benzinas. Taip pat negalima naudoti pesticidų (purškalai vabzdžiams naikinti).

Kaip mano šeima gali išvengti užsikrėtimo?

Visi asmenys, turėję glaudų kontaktą su užkrėstuoju turi būti patikrinti, bet gydomi tik tie, kurių galvos plaukuose aptikta gyvų utėlių ar glindų. Nakvynės draugai, broliai ir seserys taip pat turėtų būti gydomi, nebent nėra rasta gyvų utėlių. Tikrinimas ir gydymas visų kontaktinių asmenų, jei reikia, turėtų būti atliekamas visiems tuo pačiu metu. Gydyti žmonės turėtų būti patikrinami ne rečiau kaip kas dvi savaites, kad būtų įsitikinta, jog utėlės ir glindos išnyko. Šeimos nariai neturėtų dalintis šukomis, šepečiais, rankšluosčiais ir kitais asmeniniais daiktais.

Utėlių naikinimas

Utėles naikinantys medikamentai (pedikuliocidai) naudojami tik išaiškinus utėlėtumą.
Utėlės naikinamos moksleivio tėvų/globėjų pastangomis. Tam tikslui skirti medikamentai perkami vaistinėje, jie naudojami griežtai laikantis vartojimo instrukcijų. Medikamentai naudojami du kartus su 7 dienų pertrauka, jei kitaip nenurodyta vartojimo instrukcijoje.

Pavartojus medikamentą 2-3 dienas, plaukus reikia rūpestingai iššukuoti tankiomis šukomis.
Po galvos plaukų apdorojimo preparatu, pastebėjus gyvų utėlių, būtina procedūrą pakartoti pasirinkus kitą medikamentą.

Dažniausiai pasitaikančios neefektyvios utėlių galvoje naikinimo priežastys:

• medikamentas panaudotas nesilaikant instrukcijoje nurodytų reikalavimų;
• panaudotas neefektyvus medikamentas;
• pakartotinas užsikrėtimas nuo kito asmens.

Sąlytį turėjusių asmenų (turėjo artimą sąlytį galva su galva per paskutinį mėnesį) išaiškinimas – pagrindinė pakartotino užsikrėtimo profilaktinė priemonė. Visi užsikrėtę asmenys utėles naikinti turi tuo pačiu laiku ir tuo pačiu utėles naikinančiu medikamentu.
Galvos utėlių atveju medikamentu apdorojama plaukuota galvos dalis, vėliau plaunama karštu vandeniu su muilu ar šampūnu.
Galvos apdangalai, lovos skalbiniai, pagalvės (jei skalbiamos) kruopščiai išplaunami karštesniame nei 60ºC vandenyje. Šukos ir kiti plaukų priežiūros reikmenys plaunami arba mirkomi 4-5 proc. acto tirpale 30 min.
Aptikus drabužinių utėlių bet kurioje vystymosi stadijoje (kiaušinis, lervos, subrendę suaugėliai) ant skalbinių, drabužių ar kitų daiktų, jos naikinamos kaip galima greičiau. Skalbiniai virinami 2 proc. kalcinuotos sodos tirpale 15 min., drabužiai lyginami karštu lygintuvu iš abiejų audinio pusių, atkreipiant dėmesį į siūles, raukšles. Nevirinami drabužiai skalbiami karštesniame nei 60ºC vandenyje. Efektyvus utėlių naikinimo būdas drabužiuose, patalynėje (pagalvėse, čiužiniuose, antklodėse) ir kituose minkštuose daiktuose yra kaitinimas specialiuose įrenginiuose (dezinfekcijos kamerose).

Utėlių pašalinimas šukomis:

• Mechaninis utėlių likvidavimas yra rekomenduojamas daugelyje šalių.
• Plaukai sudrėkinami 4-5 proc. acto tirpalu ir šukuojami tankiomis šukomis apie 30 min., kol pašalinamos gyvos utėlės.
• Šukavimas kartojamas dvi savaites kas 3-4 dienas.

Panaudojus utėlių naikinimo priemones, plaukus rekomenduojama skalauti 4-5 proc. acto ar citrinos rūgšties vandeniniu tirpalu. Tai padeda pašalinti glindas, nes plauko paviršius tampa slidesnis. Glindas būtina šalinti ne tik dėl estetinių paskatų, bet ir siekiant sumažinti klaidingos diagnozės galimybes. Glindas lengviau pašalinti specialiomis tankiomis šukomis šukuojant vandeniu sudrėkintus plaukus. Šis metodas turėtų būti kartojamas kelias savaites.